

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a soudců Jana Filipa a Radovana Suchánka o ústavní stížnosti stěžovatele **JUDr. V. M., Ph.D.**, zastoupeného doc. JUDr. Zdeňkem Koudelkou, Ph.D., advokátem, sídlem Optátova 46, Brno, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2014 sp. zn. 7 Tdo 1053/2014, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2013 sp. zn. 5 To 346/2013 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 7. srpna 2013 sp. zn. 1 T 164/2012 za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství, Městského státního zastupitelství v Praze a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2014 sp. zn. 7 Tdo 1053/2014, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2013 sp. zn. 5 To 346/2013 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 7. srpna 2013 sp. zn. 1 T 164/2012 byla porušena práva stěžovatele zaručená v čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2014 sp. zn. 7 Tdo 1053/2014, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2013 sp. zn. 5 To 346/2013 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 7. srpna 2013 sp. zn. 1 T 164/2012 se ve vztahu ke stěžovateli ruší.**

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností, vycházející z ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí, neboť je názoru, že jimi byla porušena jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), čl. 2 odst. 2, čl. 8 odst. 2 větě první, čl. 17 odst. 2, čl. 36 odst. 1, čl. 39 odst. 3 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. a) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Obvodní soud pro Prahu 2 shora uvedeným rozsudkem stěžovatele a spoluobviněného JUDr. V. Ch. uznal vinnými přečinem nadřizování podle § 366 odst.

1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“) ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Soud stěžovatele odsoudil podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců a podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku mu výkon trestu podmíněně odložil na zkušební dobu 36 měsíců.

3. Městský soud v Praze výše specifikovaným rozsudkem k odvolání stěžovatele a spoluobviněného JUDr. V. Ch. podle § 258 odst. 1 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“) rozsudek soudu prvního stupně zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu rozhodl tak, že stěžovatele a spoluobviněného JUDr. V. Ch. uznal vinnými přečinem nadřizování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku. Stěžovatele odsoudil podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu tři let.

4. Následná dovolání stěžovatele a spoluobviněného JUDr. V. Ch. Nejvyšší soud ústavní stížností rovněž napadeným usnesením podle ustanovení § 265i odst. 1 písm. e) tr. řádu jako zjevně neopodstatněná odmítl.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti nejprve vymezuje své výhrady stran dovozovaného porušení čl. 2 odst. 2, čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 39 Listiny. V této souvislosti rekapituluje rozhodovací procedury na Ministerstvu spravedlnosti během přípravy stížnosti pro porušení zákona a jejího předkládání ministrovi. Stěžovatel uvádí, že v období čtyř měsíců své stáže na Ministerstvu spravedlnosti dospěl k přesvědčení, že je-li stížnost pro porušení zákona podávána ve prospěch odsouzených a proti výroku o vině, návrh na přerušení výkonu trestu „se podává automaticky“ a záleží pouze na ministryni JUDr. Daniele Kovářové, zda „jej podepíše či nepodepíše“. Tudíž i v tomto případě stěžovatel společně se stížností pro porušení zákona (kde dovozoval, že příslušné soudy se dostatečně nevypořádaly s měnicími se výpověďmi M. H., spolupachatele odsouzených J. B. a R. T., a měl tak pochybnosti ohledně věrohodnosti spolupachatele i řádného hodnocení důkazů, přičemž „šance na úspěch“ této stížnosti u Nejvyššího soudu odhadoval poměrem „50:50“) vypracoval návrh na přerušení výkonu trestů. O výše uvedené stížnosti pro porušení zákona však Nejvyšší soud nerozhodl, neboť nový ministr spravedlnosti JUDr. Jiří Pospíšil vzal předmětnou stížnost zpět, což vedlo ke zrušení Nejvyšším soudem již nařízeného veřejného zasedání; lze proto jen stěží posoudit, jakým způsobem by Nejvyšší soud o stížnosti rozhodl, a hodnotit tak její oprávněnost. Stěžovatel má za to, že orgány činné v trestním řízení v rozporu s čl. 2 odst. 2 a čl. 39 Listiny kriminalizovaly jeho jednání, které spočívalo v řádném plnění pracovních povinností vyplývajících ze stáže na Ministerstvu spravedlnosti, tj. konkrétně ve vypracování stížnosti pro porušení zákona a návrhu na přerušení výkonu trestů na základě zevrubné analýzy případu, „v dobré víře“ a na základě odborného názoru. Jedinou zákonnou podmínku vydání rozhodnutí o přerušení výkonu trestu představovalo výhradně podání příslušné stížnosti pro porušení zákona, což stěžovatel respektoval. Extenzivní výklad trestního práva hmotného není přípustný.

Neexistuje přitom žádný přímý (dokonce ani nepřímý) důkaz, na základě kterého by mohl být stěžovatel uznán vinným přečinem nadřezování.

6. Druhá skupina stěžovatelových námitek se týká spojení odpovědnosti ministra spravedlnosti a jeho pravomoci. Stížnost pro porušení zákona je dána ministrovi spravedlnosti, který dříve disponoval i navazující pravomocí rozhodnout o přerušení výkonu trestu, nikoliv Ministerstvu spravedlnosti. Jde tedy o výlučnou pravomoc ministra, kterou nemůže delegovat na jiného úředníka ministerstva. Za významnou ústavněprávní otázku stěžovatel označuje to, zda je přípustné vyvozovat odpovědnost za určitý akt vůči někomu, kdo nemá pravomoc jej učinit, tj. zda za akt zákonem vyhrazený ministrovi může nést odpovědnost „řadový“ úředník ministerstva. Připomíná, že Ústavní soud oddělil postavení ministra a ministerstva s konstatováním, že je-li nějaká pravomoc dána ministerstvu, pak ji ministr, který stojí v jeho čele jakožto monokratického orgánu, může vykonat sám nebo přenést na jeho zaměstnance (náměstek, ředitel odboru). Je-li však pravomoc dána zákonem ministrovi, nemůže jejím výkonem pověřit úředníky ministerstva (např. náměstkyně ministra) - nálezy č. 23/1993-94, 142/1996, 63/1999, 16/2003 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Nelze ztotožnit postavení ministra, který je členem vlády jmenovaným prezidentem republiky, s postavením jiného úředníka na ministerstvu. V dané věci jde o pravomoc podat stížnost pro porušení zákona, kterou trestní řád svěřuje výlučně ministrovi spravedlnosti. Stěžovatel zdůrazňuje, že vyhotovil pouze přípravné a nezávazné materiály. Vyvozovat odpovědnost za výkon rozhodnutí ministra mimo něj samotného by bylo možné pouze tehdy, pokud by bylo zřejmé, že se ministr stal obětí cíleného podvodného jednání. Jen snad při odpovědnosti ministra, dovozuje dále stěžovatel, by šlo zjišťovat možnou spoluvinu, ale vždy jen jako důsledek primární odpovědnosti nositele pravomoci – ministra. Podle stěžovatele koliduje s vymezenou ústavní a zákonnou koncepcí, pokud se odpovědnost vyvozuje vůči nižším úředníkům bez práva rozhodovat.

7. V pořadí třetí okruh námitek se soustředí k tvrzenému porušení čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy a čl. 40 odst. 2 Listiny. Stěžovatel vytýká, že z popisu skutku, který Městský soud v Praze formuloval nesrozumitelně co do otázky trestněprávní kvalifikace inkriminovaného jednání, nelze dovozovat jeho úmysl (ať již přímý nebo nepřímý) odsouzeným R. T. a J. B. pomoci umožnit, aby unikli výkonu trestů, tedy spáchat úmyslný trestný čin nadřezování. Tento údajný úmysl stěžovatele rovněž nevyplývá z žádných přímých důkazů (což připouští i jednotlivé soudy), ale ani z důkazů nepřímých, jelikož nebyly provedeny ani žádné nepřímé důkazy, nanejvýše pouhý popis faktů. Odvolací soud přitom odkázal na rozsudek soudu prvního stupně, který sám zrušil. Dovozuje, že princip presumpce nevinny by se měl pojit se závěrem, že veškeré nedokonalosti a nejasnosti právní úpravy musí jít k tíži toho, kdo právo tvoří, tedy státu, nikoli k tíži obviněných. Není přitom znám jiný případ, kdy by za zpracování podkladů ke stížnosti pro porušení zákona byl trestně postihnut řadový úředník ministerstva, byť řadě stížností Nejvyšší soud nevyhoví, avšak jejich podání nebylo porušením zákona či dokonce trestným činem.

8. V závěru ústavní stížnosti stěžovatel obrací pozornost k čl. 17 Listiny. Dle stěžovatele rozhodnutí soudů zasáhla rovněž jeho právo svobodně se vyjadřovat a šířit své názory zakotvené ve druhém odstavci uvedeného článku Listiny. Vědecký přínos nemají jen samotná rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona, ale již samotná „tvorba stížnosti na ministerstvu“. Vytváření podkladů pro rozhodnutí ministra

o podnětu ke stížnosti o porušení zákona tedy není běžnou úřední činností, ale „součástí tvorby právní vědy“, kdy je správné užít i garanci práva na vyjádření a šíření informací, které není jen pouhým politickým právem v úzkém slova smyslu, ale pokrývá i svobodu vědeckého bádání. Nelze stěžovatele trestně postihovat za to, že v konkrétní věci zastává určitý odborný názor. Je-li takové jednání stěžovatele trestně postihováno, je omezováno jeho základní právo svobodně se vyjadřovat a šířit své odborné názory.

III.

Průběh řízení před Ústavním soudem

9. V souvislosti se zánikem funkce soudce Ústavního soudu JUDr. Vladimíra Kůrky byla předmětná věc (tomuto soudci zpravodaji přidělená a ke dni 16. 12. 2015 neskončená), na základě ustanovení § 12 odst. 17 (přechodná ustanovení) rozvrhu práce Ústavního soudu v platném znění (č. j. Org. 65/15), přidělena novému soudci zpravodaji, a to prof. JUDr. Josefu Fialovi, CSc., čemuž (jakož i rozhodnutí pléna o ustavení senátů ze dne 8. 12. 2015 č. j. Org. 60/15) odpovídá složení senátu; Ústavní soud stěžovatele o této změně vyrozuměl.

10. Ústavní soud si pro účely tohoto řízení vyžádal procesní spis a v souladu s § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu Obvodní soud pro Prahu 2, Městský soud v Praze a Nejvyšší soud, jako účastníky řízení, vyzval k podání vyjádření ohledně obsahu stížnosti.

11. Obvodní soud pro Prahu 2 a Městský soud v Praze se ve vyjádřeních k ústavní stížnosti omezily na souhrnné konstatování, že ústavní stížností napadená rozhodnutí pokládají za věcně správná a poukazovaly na jejich odůvodnění. Obě vyjádření soudů obsahově tedy nepřesáhla argumentační rámec napadených rozhodnutí, a proto je Ústavní soud stěžovateli k replice nezaslal.

12. Nejvyšší soud na řádně doručenou výzvu Ústavního soudu k podání vyjádření nereagoval.

13. Ve smyslu § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

IV.

Procesní předpoklady projednání návrhu

14. Ústavní soud se nejprve zabýval tím, zda jsou splněny procesní předpoklady projednání ústavní stížnosti. Ústavní stížnost byla podána včas a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je osobou oprávněnou k jejímu podání, je zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a vyčerpал všechny prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práv poskytuje; ústavní stížnost proto byla shledána přípustnou (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti**V. a) Obecná východiska pro posouzení zásahu**

15. Ústavní soud v první řadě konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není součástí soustavy soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu právo dozoru nad jejich rozhodovací činností, do níž je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím soudu porušena stěžovatelova základní práva a svobody chráněné ústavním pořádkem České republiky. K porušení ústavním pořádkem zaručených práv osob dochází zejména tehdy, pokud orgány veřejné moci nesprávně aplikují právní normy, takže se právní závěry v jejich rozhodnutích dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními [srov. např. nález ze dne 13. 1. 1999 sp. zn. I. ÚS 401/98 (N 3/13 SbNU 11); veškerá rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná též v internetové databázi na <http://nalus.usoud.cz>].

16. Podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku platí, že kdo pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta; pomáhá-li však takto pachateli trestného činu, na který trestní zákoník stanoví trest mírnější, bude potrestán trestem mírnějším.

17. Pokud jde o subjektivní stránku přečinu nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, jde o trestný čin úmyslný. Pachatel tedy musí vědět, že osoba, které pomáhá, se dopustila trestného činu. Jaká je však právní kvalifikace jednání, kterého se tato osoba dopustila, vědět nemusí. Musí jednat se záměrem umožnit pachateli základního trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání (trestu atd.) [srov. Šámal P. a kol.: Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, str. 3066 – 3067].

18. Podmínkou trestní odpovědnosti za nadržování je to, aby bylo způsobem stanoveným v § 366 tr. zákoníku jednáno – tedy pachateli určitého trestného činu pomáháno – ve speciálním tzv. druhém úmyslu, a to v úmyslu umožnit takovému pachateli trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření anebo jejich výkonu. Tento úmysl se navenek nemusí projevit jinak, než v krocích učiněných ve prospěch daného pachatele trestného činu, konkrétně v pomoci poskytnuté mu po spáchání činu. Tyto kroky však musí být konány právě s tímto úmyslem [srov. Drašík, A.; Fremr, R.; Durdík, T.; Růžička, M.; Sotolář, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, str. 2858].

19. Soudy v dané věci dospěly k závěru, že se stěžovatel inkriminovaného jednání dopustil v podobě úmyslu eventuálního na bázi srozumění ve formě smíření podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku.

20. Je všeobecně známou skutečností, že prokazování subjektivní stránky trestného činu, zejména pak prokazování zavinění, je velmi složité. Zavinění je psychický vztah pachatele k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, a spočívá na složce vědění a složce vůle. Zvláště nesnadné je prokazovat nepřímý úmysl, zejména jeho volní složku, tj. srozumění pachatele s tím, že poruší nebo ohrozí chráněný zájem. Tento

vnitřní vztah, odehrávající se v psychice pachatele, je navenek seznatelný pouze tím, že buď slovní informací o něm poskytne sám pachatel, nejčastěji ve své výpovědi, nebo tím, že se projeví v chování pachatele. Velmi obtížné je objasňování a posuzování subjektivní stránky v případech omisivních deliktů.

21. V odborné trestněprávní literatuře a v judikатурní praxi byl opakovaně vysloven názor, že úmysl nelze v žádném případě jen předpokládat, nýbrž je nutno jej na základě zjištěných okolností prokázat. Závěr o úmyslu, jestliže o této otázce chybí doznání pachatele, lze učinit i z objektivních skutečností, např. z povahy činu, způsobu jeho provedení nebo z jiných okolností objektivní povahy. Úsudek o zavinění lze vyvodit i ze zjištěných okolností subjektivní povahy, např. z pohnutky činu. Zavinění je výslednicí (mimo jiné) i osobních vlastností pachatele, a proto také z nich lze na formu zavinění usuzovat. Tyto okolnosti je však třeba hodnotit všechny v jejich souvislosti. Nelze přikládat zásadní význam jen některé z nich (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2001 sp. zn. 4 Tz 85/2001). Závěry o zavinění nesmějí nabýt povahy jakýchsi presumpcí (viz např. č. 41/1967 Sb. rozh. tr.).

22. Ústavní soud na tyto názory, vyslovené jak v judikatuře soudů, tak v jeho vlastních rozhodnutích [viz např. nálezy ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. IV. ÚS 433/02 (N 49/33 SbNU 11) a nálezy ze dne 7. 1. 2010 sp. zn. III. ÚS 722/09 (N 2/56 SbNU 11)], znovu poukazuje a konstatuje, že v posuzovaném případě nebyly respektovány.

23. Ze samotného opomenutí povinného jednání nelze dovozovat ani přímý úmysl ani kumulativní existenci dvou složek nepřímého úmyslu, stanovených v ustanovení § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, tj. vědění a srozumění (resp. smíření).

24. Ústavní soud již v předchozích judikátech opakovaně upozorňoval na to, jak ostatně uznává právní teorie i praxe, že sama lhostejnost ve vztahu k následku nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu [viz nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 3. 1999 sp. zn. II. ÚS 301/98 (N 45/13 SbNU 325) a ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. IV. ÚS 433/02 (N 49/33 SbNU 11)].

25. Použité důkazy, mají-li posloužit k jednoznačnému závěru o vině pachatele, musí tvořit systém, jehož jednotlivé články musejí být v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností, tj. v daném případě s existencí zavinění. V tomto případě nejsou tyto požadavky souladnosti důkazů a jejich vztahu k dokazované skutečnosti splněny.

26. V popisu skutku v odsuzujícím rozsudku, kterým je obviněný uznán vinným trestným činem, jehož skutková podstata vyžaduje úmysl pachatele, musí být obsaženy i skutkové okolnosti, z nichž vyplývá úmyslné zavinění obviněného (srov. kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010 sp. zn. 5 Tdo 1524/2010).

27. srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2000 sp. zn. II. ÚS 242/98 (N 62/18 SbNU 71), ze dne 2. 10. 2002 sp. zn. II. ÚS 710/2000 (N 118/28 SbNU 41), ze dne 29. 10. 2002 sp. zn. II. ÚS 157/01 (N 133/28 SbNU 135), ze dne 16. 3. 2006 sp. zn. II. ÚS 315/05 (N 57/40 SbNU 557) a další.

28.

V. b) Skutková věta rozsudku Městského soudu v Praze

29. Městský soud v Praze stěžovateli kladl za vinu, že jako stážista na odboru dohledu, oddělení trestního přezkumu Ministerstva spravedlnosti:

1/ Na základě pokynu obžalovaného JUDr. V. Ch., ředitele odboru dohledu a zároveň vrchního ředitele podsekcce dohledu a justice Ministerstva spravedlnosti, navrhl dne 7. 6. 2010 ministryni spravedlnosti JUDr. Daniele Kovářové podat ve prospěch odsouzených R. T. a J. B. stížnost pro porušení zákona, a současně vypracoval i rozhodnutí o přerušení výkonu trestů oběma odsouzeným, ačkoli věděl, že pro to nebyly splněny zákonné důvody.

2/ V návrhu přitom zamlčel argumentaci senátu Nejvyššího soudu v rozhodnutí o dovolání odsouzených R. T. a J. B. ze dne 3. 2. 2010 sp. zn. 7 Tdo 37/2010, které bylo součástí spisového materiálu, v němž dovolací soud mimo jiné konstatoval, že soudy nižších stupňů věnovaly hodnocení provedených důkazů dostatečnou pozornost, své úvahy dostatečně odůvodnily a na základě všech souvislostí a v souladu se zásadami logiky došly ke správným skutkovým zjištěním.

3/ V rámci svého návrhu se nezabýval spisem č. j. 206/2010-OD-SPZ, týkajícím se odsouzeného R. T., ze kterého mu bylo známo, že v podstatě totožné podání ve prospěch tohoto odsouzeného již bylo odloženo, a ani návrhem „kmenové“ zaměstnankyně Ministerstva spravedlnosti Mgr. I. J. na odložení podnětu ke stížnosti pro porušení zákona ze dne 12. 5. 2010.

4/ Předpokládal, že tento návrh ministryně bez dalšího podepíše, k čemuž také dne 8. 6. 2010 došlo, a v důsledku toho byli odsouzení R. T. a J. B. propuštěni z výkonu trestů odnětí svobody a utekli do ciziny, kde byli na základě mezinárodního příkazu k zatčení dne 23. 5. 2011 zadrženi.

30. Ústavní soud se dále zabýval jednotlivými částmi skutkové věty a argumentací soudů, která se k nim vztahuje.

V. c) Zákonnost podání stížnosti pro porušení zákona a rozhodnutí o přerušení výkonu trestů

31. Soudy konstatovaly, že stěžovatel vypracoval stížnost pro porušení zákona a současně i rozhodnutí o přerušení výkonu trestů oběma odsouzeným, ačkoli pro to (aby ministryně podala stížnost pro porušení zákona a rozhodla o přerušení výkonu trestů) nebyly splněny zákonné důvody.

32. Není pochyb, že pachatelem trestného činu nadržování může být jakákoliv trestně odpovědná osoba (srov. § 22, § 25 a § 26 tr. zákoníku a § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim). Zákonná úprava nevyžaduje, aby tato měla jakoukoli zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení, tj. rysy konkrétního nebo speciálního subjektu ve smyslu § 114 tr. zákoníku.

33. Soudy však opomenuly zabývat se tím, že podání stížnosti pro porušení zákona odpovídá pravomoci svěřené ministru spravedlnosti, bez jakýchkoli omezujících

podmínek (§ 266 tr. řádu), která svědčí toliko a výlučně jemu. Nezabývaly se ani otázkou, z jakých důvodů trestní řád svěřuje uvážení přímo ministru spravedlnosti.

34. Z usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 2. 1998 sp. zn. III. ÚS 365/97 (U 11/10 SbNU 371) lze jasně dovodit, že stížností pro porušení zákona (ať již je či není podána) ústavně zaručená práva jedince dotčena býti nemohou, neboť jde nikoliv o rozhodnutí, ale toliko o procesní prostředek umožňující podle uvážení ministra spravedlnosti v mimořádných případech soudní přezkum (pravomocného rozhodnutí) mimo obvyklé instanční pořadí; pokud zmíněná práva mohou být porušena, může se tak stát jen buď v původním rozhodnutí, nebo v rozhodnutí, jímž soud podané stížnosti pro porušení zákona v neprospěch odsouzeného vyhoví. Dále Ústavní soud konstatoval, že pravomoc svěřená ministru spravedlnosti, bez jakýchkoli omezujících podmínek (§ 266 tr. řádu), „svědčí toliko a výlučně jemu“.

35. V usnesení ze dne 9. 12. 2003 sp. zn. I. ÚS 354/03 Ústavní soud konstatoval, že „stížnost pro porušení zákona, jako mimořádný opravný prostředek, není prostředkem na ochranu práva ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, neboť nejde o prostředek ochrany práva poskytnutý stěžovateli, ale ministru spravedlnosti“. Ať je či není podána, nemohou být dotčena ústavně zaručená práva jedince, neboť „jde nikoliv o rozhodnutí, ale toliko o procesní prostředek, umožňující podle uvážení ministra spravedlnosti, v mimořádných případech soudní přezkum“, přičemž „pokud zmíněná práva mohou být porušena, může se tak stát jen buď v původním rozhodnutí, nebo v rozhodnutí, jímž obecný soud rozhodne o podané stížnosti pro porušení zákona“.

36. Ústavní soud se v usnesení ze dne 28. 11. 2003 sp. zn. IV. ÚS 442/03 vyslovil, že k podání stížnosti pro porušení zákona je oprávněn toliko ministr spravedlnosti, který stížnost podat může, ale také nemusí; podání stížnosti pro porušení zákona je tedy fakultativní.

37. Tyto závěry cituje četná navazující judikatura Ústavního soudu, připomenout lze kupříkladu usnesení ze dne 17. 6. 1998 sp. zn. III. ÚS 153/98, ze dne 13. 1. 2005 sp. zn. I. ÚS 527/03, ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. IV. ÚS 824/11, ze dne 12. 8. 2005 sp. zn. I. ÚS 476/03, ze dne 13. 1. 2005 sp. zn. I. ÚS 524/03, ze dne 23. 7. 2009 sp. zn. I. ÚS 1198/09 a ze dne 14. 11. 2013 sp. zn. III. ÚS 2604/13.

38. Z komentáře k trestnímu řádu [Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 3301-3302] vyplývají shodné závěry, že k podání stížnosti pro porušení zákona je oprávněn pouze ministr spravedlnosti, což je odůvodněno snahou podávat tento opravný prostředek jen v případech závažnějších, aby byla respektována právní moc rozhodnutí a tím i stabilita rozhodnutí, jako základní předpoklad právní jistoty. Ministr spravedlnosti může podat stížnost pro porušení zákona, ale také ji podat nemusí; podání stížnosti pro porušení zákona je tedy fakultativní a záleží jen na uvážení ministra spravedlnosti. Totožné závěry obsahují i předchozí vydání citovaného komentáře a shodnou formulaci obsahuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 3 Tdo 493/2011.

39. Není vyloučeno připomenout též další judikaturu Ústavního soudu, konkrétně náleze ze dne 28. 4. 1994 sp. zn. III. ÚS 114/93 (N 23/1 SbNU 165), náleze ze dne 19. 12. 1996 sp. zn. III. ÚS 232/96 (N 142/6 SbNU 545), náleze ze dne 28. 4. 1999

sp. zn. IV. ÚS 163/98 (N 63/14 SbNU 65) a nález ze dne 31. 1. 2003 sp. zn. IV. ÚS 208/2000 (N 16/29 SbNU 123).

40. Obdobné charakteristiky jako rozhodování o stížnosti pro porušení zákona lze vztahovat i k rozhodování ministra spravedlnosti o odkladu nebo přerušení výkonu rozhodnutí napadeného stížností pro porušení zákona.

41. Podle § 275 odst. 4 tr. řádu ve znění účinném před novelizací tr. řádu provedenou zákonem č. 459/2011 Sb. (s účinností ode dne 1. 1. 2012) šlo o zvláštní oprávnění ministra spravedlnosti, které vyplývalo z jeho výlučného práva podat stížnost pro porušení zákona. Jak komentář dále připomíná [Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 3311], byl-li zákon porušen v neprospěch odsouzeného, mohl ministr v případě, že bylo možno předpokládat úspěšnost stížnosti pro porušení zákona, zasáhnout do pravomocného rozhodnutí soudu, popř. státního zástupce, a např. odložit nebo přerušit výkon trestu odnětí svobody, peněžitého trestu, ochranného léčení apod., přičemž tento odklad nebo přerušení výkonu napadeného rozhodnutí trvalo až do doby, než bylo o stížnosti pro porušení zákona rozhodnuto Nejvyšším soudem.

42. Soudy se v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích nezabývaly otázkou zachování jednoty pravomoci a odpovědnosti, již se ministr spravedlnosti nemůže zprostit [srov. nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2012 sp. zn. IV. ÚS 3409/11 (N 60/64 SbNU 717), resp. nález ze dne 30. 8. 2011 sp. zn. II. ÚS 655/11 (N 144/62 SbNU 225) a usnesení ze dne 19. 4. 2010 sp. zn. I. ÚS 351/10]. Tato hlediska nejsou bez významu ani v rovině trestní odpovědnosti stěžovatele.

43. Za této situace soudy neměly opomenout otázku pravomoci a odpovědnosti ministryně spravedlnosti. Od tohoto vymezení by bylo možné zčásti odhlížet v případě, že by její rozhodování bylo pouze formálním a bezvýznamným doprovodem předem pojatého výsledku. Tedy tehdy, pokud by podání stížnosti pro porušení zákona a rozhodnutí o přerušení výkonu trestu ministryní spravedlnosti nebylo projevem její vlastní činnosti (byť by byla vykonávána způsobem, jak jej sama popsala; srov. níže), nýbrž aktem, který byl vnucen vnějším vlivem stojícím mimo ní, resp. aparát ministerstva. V posuzovaném případě však nebylo zjištěno, že ministryně spravedlnosti i stěžovatel fakticky přejali rozhodnutí předem učiněné „zvnějšku“ a že svojí funkcí, resp. pracovním zařazením ho pouze zaštitili a dodali mu zdání, že vzešlo z regulérního postupu. Tato hlediska uplatnitelná v souvislosti s otázkou možného zneužití právních řízení k nelegálním a nelegitimním účelům i za situace, kdy se u trestného činu nevyžaduje existence konkrétního ani speciálního subjektu, byla deklarována kupř. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 1999 sp. zn. 7 Tz 179/99 a usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 7. 2009 sp. zn. III. ÚS 1075/09.

V. d) Otázka nepředestření části informací ministryni spravedlnosti

44. Pokud jde o způsob jednání stěžovatele rekapitulovaný pod body 2/ a 3/, soudy stěžovateli vytkly, že se v rámci jím připraveného návrhu nevypořádal s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2010 sp. zn. 7 Tdo 37/2010, odložením předchozího podnětu ke stížnosti pro porušení zákona a návrhem na odložení předmětného podnětu ke stížnosti pro porušení zákona, resp. že jejich existenci a obsah měl ministryni spravedlnosti zamlčet.

45. Obecně je třeba konstatovat, že tyto uvedené způsoby mají *de facto* formu omisivního jednání (opomenutí, nekonání). Prokázání omisivního jednání a dovození trestněprávní odpovědnosti je již z principu vždy obtížnější, než je tomu v případě komisivního jednání (konání), protože trestnost je vázána na další doplňující podmínky (musí jít o opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen – srov. § 112 tr. zákoníku). Také po důkazní stránce je situace vždy obtížnější, protože obecně platí, že pouhé opomenutí zanechává zpravidla méně stop, z nichž by bylo možno dovodit příčinnou souvislost mezi nekonáním a následkem.

46. V posuzovaném případě se orgánům činným v trestním řízení nepodařilo jednání stěžovatele dostatečně prokázat.

47. Pokud jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2010 sp. zn. 7 Tdo 37/2010, odložení předchozího podnětu ke stížnosti pro porušení zákona a návrh na odložení podnětu ke stížnosti pro porušení zákona, soudy neobjasnily, zda ministryně spravedlnosti odpovídající písemnosti při posuzování stěžovatelova návrhu měla k dispozici. Jinými slovy, nebylo přesvědčivě zjištěno, kdo rozhodoval o tom, jaké další písemnosti spolu s návrhem ministryně spravedlnosti převezme, resp. jaké dokumenty ve skutečnosti obdržela. Ze skutkové věty přitom není patrné, kdo a kdy odmítl návrh na odložení podnětu ke stížnosti pro porušení zákona. Nedostatky skutkové věty nemohou být zhojeny cestou odůvodnění, nicméně stojí za zaznamenání, že ani odtud se odpovídající informace v nezbytné míře nepodávají; zmiňují se pouze zcela vágně „vyšší patra ministerské hierarchie“ (viz str. 13 rozsudku Městského soudu v Praze a odst. 51 nálezu).

48. Okolnost, že se stěžovatel ve svém návrhu výslovně nevypořádal s materiálem Mgr. I. J. neznamená nezákonné (natožpak trestné) jednání. Za daných skutkových okolností není taková pohnutka, která *implicite* předpokládá úmyslné zavinění, ani prokázána, ani ji nelze mít za notoricky zjevnou.

49. Soud prvního stupně na str. 21 svého rozsudku v této souvislosti konstatoval, že popis skutku oproti obžalobě „nepatrně upravil“ tím, že vypustil pasáž o odstranění Mgr. I. J. zpracovaného návrhu na odložení podnětu ze spisového materiálu, neboť tato skutečnost nebyla prokázána. Ve skutečnosti o – slovy soudů – pouhou „nepatrnou úpravu“ nejde; Městský soud v Praze stěžovateli ve skutkové větě vytknul, že se v rámci svých písemností nezabýval argumentací Mgr. I. J. v návrzích na odložení podnětů ke stížnosti pro porušení zákona. Pokud ministryně spravedlnosti měla k dispozici materiál Mgr. I. J. např. ve formě přílohy k dokumentu vyhotovenému stěžovatelem, výrazně by se tím snížila relevance úvahy, že stěžovatel ministryni spravedlnosti „protichůdný“ návrh zamlčel.

50. Soudy neobracely pozornost ani k otázce, zda srovnání obsahovaly i jiné podkladové materiály v případě, že předchozí verze nebyla vedením ministerstva akceptována, resp. zda byl daný postup předmětem jakékoli formy interní regulace.

51. Soudy dále stěžovateli kladly k tíži, že se nezabýval konstatováním Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 3. 2. 2010 sp. zn. 7 Tdo 37/2010, podle kterého soudy nižších stupňů došly ke správným skutkovým zjištěním. Rovněž v této souvislosti nebylo dokazováním vyloučeno, že stěžovatel, který považoval tato skutková zjištění za

chybná, nepolemizoval s Nejvyšším soudem nikoli proto, aby předmětné hodnocení před svými nadřízenými zatajil, ale z důvodu svého profesního zařazení, kdy působil jako soudce na trestním úseku Okresního soudu v Kladně, přičemž výsledky jeho rozhodovací činnosti bylo možné učinit předmětem přezkumu právě ze strany instituce, jejíž argumentaci měl – podle názoru soudů rozhodujících v nyní projednávané věci – výslovně oponovat. Jinak řečeno, nebylo vyloučeno, že stěžovatel usiloval vyhovět instrukci svých nadřízených a přitom nevstoupit – byť pod záštitou ministryně spravedlnosti – do názorové kolize se soudci Nejvyššího soudu. V této souvislosti se sluší doplnit, že soudy nevěnovaly pozornost nálezu ze dne 18. 6. 2002 sp. zn. Pl. ÚS 7/02 (349/2002 Sb., N 78/26 SbNU 273), kterým Ústavní soud zrušil § 74 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), přičemž vymezil následující důvody této derogace: „Zásada neslučitelnosti funkcí, vyjádřená v čl. 82 odst. 3 Ústavy, pak nemůže být porušována ani tím, že by zákon připouštěl možnost působení soudců v orgánech moci výkonné, případně moci zákonodárné tak, jak to dále činí napadené ustanovení § 74 odst. 3 zákona. Uvedená zásada inkompatibility funkcí je jednou z dalších záruk soudcovské nezávislosti. Jako zásadu ústavní je třeba ji striktně dodržovat, a nemůže být obcházena ani takovým řešením, jaké obsahuje ustanovení § 99 odst. 1 písm. c) zákona, podle něhož se soudce po dobu svého působení – výslovně pouze u ministerstva – dočasně zprošťuje výkonu své funkce. Imanentním rysem této funkce je totiž její kontinuita. Členství v poradních orgánech ministerstva, vlády i obou komor Parlamentu pak jistě zahrnuje i relevantní plnění úkolů těchto odlišných složek státní moci a působení soudců v uvedených orgánech je tak v rozporu s principem dělby moci, nehledě k tomu, že osobní a mimosoudní vazby, k nimž při takové činnosti dochází, nevyhnutelně zvyšují pravděpodobnost možného střetu zájmů a činí tak nestrannost v podobě nepodjatosti soudců zpochybnitelnou.“ Derogovaná úprava byla „vrácena“ do předmětného právního předpisu – jmenovitě do jeho § 68 odst. 1 a 2 písm. b) – zákonem č. 192/2003 Sb.; tato ustanovení Ústavní soud zrušil nálezem ze dne 6. 10. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 39/08 (294/2010 Sb., N 207/59 SbNU 3), kdy vycházel z nosných důvodů výše citovaného nálezu (odst. 46-49). Není pochyb, že protiústavnost úpravy umožňující dočasné přidělování soudců k Ministerstvu spravedlnosti byla z odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2002 sp. zn. Pl. ÚS 7/02 zřejmá [podle § 68 odst. 2 písm. b) zákona o soudech a soudcích ve znění aplikovaném na věc stěžovatele o daném přidělení rozhodoval ministr spravedlnosti po projednání s předsedou soudu, k němuž je soudce přidělen].

52. Procesní možnost, že odsouzení R. T. a J. B. ve své věci již dříve uplatnili dovolání, měla být ministryně spravedlnosti (která dle vlastní výpovědi „s agendou stížností pro porušení zákona měla dlouhodobé zkušenosti jako advokátka“) zřejmá a lze očekávat, že si pro rozhodování opatřila lustrum předchozích podnětů ke stížnosti pro porušení zákona, podaných oběma odsouzenými. Nadřízeným stěžovatele pak musela být známá okolnost, že v rámci ministerstva spravedlnosti byl připraven návrh na odložení předmětného podnětu ke stížnosti pro porušení zákona, jestliže učinili pokyn k vyhotovení návrhu protichůdného; soudy pochybily i tím, že se daným pokynem blíže nezabývaly, neobjasnily řádně, kdo jej vydal (soustředily se pouze na osobu JUDr. V. Ch.), resp. jaký byl jeho přesný obsah, a omezily se na konstatování, že z hlediska trestní odpovědnosti stěžovatele je podstatné pouze to, že nešlo o případ krajní nouze.

53. Byť by bylo možné stěžovateli vytýkat, že se blíže nezabýval soudy zdůrazněnou pasáží usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2010 sp. zn. 7 Tdo 37/2010 (tj. že soudy nižších stupňů věnovaly hodnocení provedených důkazů dostatečnou pozornost, své úvahy dostatečně odůvodnily a na základě všech souvislostí a v souladu se zásadami logiky došly ke správným skutkovým zjištěním), nelze přehlédnout, že Nejvyšší soud ve své judikatuře setrvává v názoru, že námitky spočívající v kritice skutkových zjištění nejsou podřaditelné dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, přičemž připomíná, že pokud by jej zákonodárce zamýšlel povolát jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů, resp. že už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů.

54. K přezkumu skutkových závěrů soudů nižších stupňů přistupuje Nejvyšší soud v podstatě až v návaznosti na judikaturu Ústavního soudu [srov. náleze ze dne 23. 3. 2004 sp. zn. I. ÚS 4/04 (N 42/32 SbNU 405)], a to pouze tehdy, pokud jde o námitky tzv. extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a z nich učiněnými skutkovými zjištěními, a námitky týkající se nezákonnosti postupu orgánů činných v trestním řízení v intenzitě narušující zásady spravedlivého procesu.

55. Nejvyššímu soudu dle jeho vlastní ustálené judikatury v rámci dovolacího řízení nepřísluší hodnotit správnost a úplnost zjištěného skutkového stavu věci podle § 2 odst. 5 tr. řádu, ani přezkoumávání úplnosti provedeného dokazování či se zabývat otázkou hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. řádu. Námitky týkající se skutkového zjištění, tj. hodnocení důkazů, neúplnosti dokazování apod. nemají povahu právně relevantních námitek.

56. Lze usuzovat, že stěžovatel byl veden úvahou, že nadřízení (prokazatelně JUDr. V. Ch.) od něj vyžadují vyhotovení podkladů k otevření přezkumu skutkových zjištění z odlišných hledisek, než předvídá (ústavně konformním způsobem interpretovaná) úprava dovolání v trestním řádu, a to v rámci řízení o stížnosti pro porušení zákona. Městský soud v Praze na související obhajobu reagoval konstatováním, že se stěžovatel neměl soustředit jen na „formálně-procedurální hlediska“ (čímž se patrně míní úprava institutu dovolání zakotvená v trestním řádu); tento argument však Ústavní soud nepovažuje za natolik validní, aby mohl představovat oporu pro trestní represii.

57. Dlužno zaznamenat, že soudy vycházely z výpovědi svědka JUDr. J. B. (přímého nadřízeného stěžovatele), který dal jednoznačně najevo, že s písemností vyhotovenou stěžovatelem nesouhlasí, nicméně ji v přesvědčení, že tak jedná na podkladě zájmu svých nadřízených (jím stěžovatel jako stážista na Ministerstvu spravedlnosti bezpochyby nebyl), podepsal a doporučil jí ke kladnému vyřízení. Řečené učinil, přestože již dříve aproboval negativní podklady referentky Mgr. I. J., jak v případě podnětu R. T., tak v případě podnětu J. B., načež „vyřízené věci postoupil výše“; posléze se vrátil stěžovateli s pokynem k jinému vyřízení. Akceptoval – stejně jako stěžovatel – nové vyřízení spisu stěžovatelem jako vyřízení „pokynové“, proti čemuž z pozice ve služební hierarchii níže postaveného úředníka brojit nemínil. Byť nelze přehlížet, že JUDr. J. B. nebyl obviněn (čemuž Ústavní soud neopouje), stojí za připomenutí, že v souvislosti s ním soudy argumentaci odkazující na úsilí respektovat vůli nadřízených a na služební subordinaci přijaly. Za stěžejní rozdíl přitom považovaly okolnost, že se jednalo o „kmenového“ zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který

byl vystaven vyššímu „riziku“ postihu za „neloajalitu“ než stěžovatel přechodně přidělený jako stážista.

58. O tom, že by šlo o případ krajní nouze, však soudy v případě jeho osoby neuvažovaly, ačkoli u stěžovatele dovodily (srov. právní větu usnesení Nejvyššího soudu), že úřední osoba, která jednala v rozporu s právními předpisy, se nemůže zprostit své odpovědnosti za některý z trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku (např. za trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku) jen tím, že tímto způsobem jednala na pokyn služebně nadřízené osoby, ledaže by tak činila v krajní nouzi ve smyslu § 28 tr. zákoníku.

59. Úlohu prvního náměstka JUDr. Marka Görgese v rámci daných postupů soudy v podstatě zcela opomenuly.

V. e) Stěžovatelem předpokládaný postup ministryně spravedlnosti

60. Pokud jde o způsob jednání stěžovatele, který měl podle soudů předpokládat, že ministryně spravedlnosti návrh – předložený dne 7. 6. 2010 – bez dalšího podepíše, k čemuž také dne 8. 6. 2010 došlo, patří se zaznamenat následující.

61. Městský soud v Praze (na str. 26-27 rozsudku) považoval za rozhodné, že stěžovateli nemohlo za daných okolností unikát, že ministryně – notoricky vytížená v tzv. úřednické dočasné vládě vskutku jinými činnostmi než „úředničnou“, než specifickou kontrolou aktů, předložených jí k podpisu bez patrných známek kontroverze či mimořádnosti podřízenými složkami od referenta k náměstkovi – jejich aktivním jednáním vyprodukovaný návrh na propuštění odsouzených v podpisové knize podepíše.

62. Ministryně spravedlnosti byla v přípravném řízení vyslechnuta a uvedla, že „s agendou stížností pro porušení zákona měla dlouhodobé zkušenosti jako advokátka, o podnětech odsouzených R. T. a J. B. se jako ministryně nikdy nedozvěděla, neměla je k dispozici a ani je nečetla“. Obecně se vyjádřila v tom smyslu, že denně jí byly k podpisu předkládány „balíky“ různých písemností v podpisových knihách, každodenně podepisovala cca 200 dokumentů, při aprobaci pouze „přeletěla“ stanoviska podřízených, zprvu se ve funkci snažila předkládané materiály pročítat, ale nebylo možné to stihnout. Ke standardnosti rozhodování o přerušení výkonu trestu odnětí svobody při podání stížnosti pro porušení zákona uvedla, že tak učinila asi ve třech případech, ale nebývalo to obvyklé, vždy se spoléhala na stanoviska svých podřízených (procesní spis, č. I. 681).

63. Jak konstatoval soud prvního stupně (str. 13 rozsudku), svědkyně JUDr. Daniela Kovářová v hlavním líčení jednoznačně potvrdila, že všechny dokumenty, které jsou opatřeny jejím podpisem, určitě četla, ovšem podklady a spisy k nim přiložené s ohledem na množství předkládané agendy číst nemohla. Bylo toho takové množství, že i při nejlepší vůli nešlo věc do hloubky prostudovat. Pokud tedy byla tzv. košílka předmětného dokumentu řádně podepsána prvním náměstkem a dalšími příslušnými zaměstnanci, dospěla k názoru, že je věc po odborné a faktické stránce v pořádku a v podstatě se zabývala pouze stránkou stylistickou. Za dobu jejího působení na ministerstvu jí bylo předloženo řádově 200 až 300 stížností pro porušení zákona, přičemž pouze minimum z nich obsahovalo také návrh na přerušení, resp. odložení

výkonu trestu odnětí svobody. Šlo řádově o šest, maximálně o osm případů. Pokud tento návrh ve spise připojen byl, nikdy se nestalo, že by stížnost podala a přerušení výkonu trestu odmítla. Pokud ovšem ve spise tento návrh připojen nebyl, sama jej nepožadovala. Dále svědkyně popřela, že by kdykoli a komukoli dala pokyn, jak má ve věci rozhodnout, protože k věci do doby, než byla zpracována, neměla žádné informace. (...) V projednávané věci si svědkyně není vědoma toho, že by podávala stížnost pro porušení zákona za situace, kdy již původně byly oba podněty odloženy, pouze si vzpomíná, že po podání stížnosti jí byl doručen nesouhlasný dopis ze státního zastupitelství, který vzala na vědomí s tím, že vyčká rozhodnutí Nejvyššího soudu.

64. Není tedy zřejmé, na jakém podkladě soudy dovodily, že stěžovatel ryze formální postup ministryně spravedlnosti – která je advokátkou specializovanou v oboru trestní právo – měl „předpokládat“ (tj. měl očekávat, že podepíše návrhy na podání stížnosti pro porušení zákona a vydání rozhodnutí o přerušení výkonu trestů „bez dalšího“, míněno bez jakéhokoli vlastního posouzení), a že takto vskutku jednala.

65. Pokud Městský soud v Praze naznal, že připravená písemnost byla „bez patrných známek kontroverze či mimořádnosti“, tento úsudek neobstojí.

66. Z textu stížnosti pro porušení zákona (procesní spis, č. I. 232 a násl.), který připravil stěžovatel, vyplývá, že Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 9 T 13/2008 obviněné R. T. a J. B. uznal vinnými trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v rozhodném znění (dále jen „tr. zákon“), spáchaným ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zákona a odsoudil je každého podle § 247 odst. 4 tr. zákona k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvanácti roků. Podle § 39a odst. 2 písm. d) tr. zákona je zařadil k výkonu trestu do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. řádu byla těmto obviněným uložena povinnost zaplatit společně a nerozdílně náhradu škody poškozeným společně v konkretizované výši a další společnost byla podle § 229 odst. 2 tr. řádu odkázána se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 8. 2009 sp. zn. 4 To 45/2009 podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. řádu zrušil výrok o trestu ohledně obou obviněných. Podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, odst. 4 tr. zákona a výroku o náhradě škody, odsoudil oba obviněné podle § 247 odst. 4 tr. zákona každého k trestu odnětí svobody v trvání deseti roků. Podle § 39a odst. 3 tr. zákona oba obviněné zařadil pro výkon trestu do věznice s ostrahou. Ve stížnosti pro porušení zákona, kterou připravil stěžovatel (JUDr. Daniela Kovářová „všechny dokumenty, které jsou opatřeny jejím podpisem, určitě četla“), je citována skutková věta, z níž vyplývá, pro jaké jednání byli obvinění R. T. a J. B. odsouzeni.

67. Již konfrontací se samotným faktem, že obvinění R. T. a J. B. byli odsouzeni pro odcizení hotovosti ve výši 74 000 000 Kč, což stěžovatel před ministryní spravedlnosti evidentně nezamlčel, se podle názoru Ústavního soudu vylučuje udržitelnost závěru soudů, že ministryně spravedlnosti přijala náhled, že jde o věc „bez patrných známek kontroverze či mimořádnosti“, resp. že stěžovatel mohl spoléhat na její „nepozornost“. O rutinní agendu z povahy věci nešlo a řečené platí tím spíše, že o přerušení výkonu trestu rozhodovala vcelku ojediněle (dle dalších údajů ve spisu pouze ve 13 případech). Svědkyně JUDr. Daniela Kovářová přitom sama uvedla, že s agendou stížností pro porušení zákona měla dlouhodobé zkušenosti jako advokátka. Otázkou, jak mohl

stěžovatel spoléhat na „nepozornost“, se soudy měly náležitě zabývat zejména v situaci, kdy předmětný materiál sepsal podle pokynů nadřízených. V rámci hodnocení důkazů se soudy nezabývaly relevantně ani výše zmiňovaným dopisem státního zastupitelství.

68. Stojí za zmínku, že Nejvyšší soud usnesením ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. 11 Tdo 36/2013 dovolateli, který tvrdil, že byl odsouzen za špatnou organizaci a kontrolu práce a že došlo k negování odpovědnosti jeho nadřízených, vytkl, že nedostatečná kontrola pracovních výkazů nadřízenými nezabavuje trestní odpovědnosti, pouze trestnou činnost obviněného umožnila, resp. usnadnila. V dané věci nejde o situaci hodnotitelnou naroveň případu, kdy dovolatel ve výkazech uváděl nepravdivé údaje a místo oprávněného služebně nadřízeného je i podepsal.

V. f) Závěry

69. Z důvodů shora uvedených nezbyvá než uzavřít, že právní závěr soudů o tom, že ze strany stěžovatele byla naplněna skutková podstata přečinu nadřizování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, je v extrémním rozporu se skutkovými zjištěními soudů, čímž se vymyká z mezí ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. řádu, a je současně i v rozporu se zásadou *in dubio pro reo*. Z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu) kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž tato zásada, podle níž, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného. Pro uvedené nelze než konstatovat, že soudy v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích nedostály požadavkům, jež v rovině tzv. podústavního práva pro ně plynou z kautel vyplývajících ze zásady volného hodnocení důkazů a zásady *in dubio pro reo* (§ 2 odst. 2 a 6 tr. řádu).

70. Ústavní soud proto konstatuje, že v rovině ústavního práva došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces garantovaného v čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Nadto tím, že soudy nedostály požadavkům plynoucím ze zásady *in dubio pro reo*, porušily i základní právo stěžovatele na presumpci nevinny dle čl. 40 odst. 2 Listiny.

71. Ústavní soud proto ústavní stížnosti napadená rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ve vztahu ke stěžovateli zrušil.

72. Bude na soudech, aby pokračovaly v řízení postupem podle § 314h a násl. tr. řádu. Otevírá se tím prostor též pro eventuální doplnění dokazování a možnost nového hodnocení důkazů.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. července 2016

Josef Fiala
předseda senátu

